

18 oktober 1914

De Achelse Kluis door de Duitsers bezet.

Men meldt ons uit Eindhoven:

Gisterenavond zijn hier binnengebracht 180 Belgische militairen, namelijk 80 gendarmen, 60 wielrijders en 40 infanteristen. Zij waren gelegerd bij de Achelse Kluis, het op de grens gelegen klooster. Gistermiddag was een Duitse wielrijderspatrouille verschenen, die toen de Belgen het vuur openden, ijlings terugkeerde. Enige uren daarna kwam een sterke Duitse troepenmacht opzetten die een hevig vuur opende op de Belgen. De paters waren bij de nadering der Duitsers op Nederlands grondgebied gevlucht. Door de grote overmacht waren de Belgen gedwongen de wijk te nemen over onze grenzen, waar zij ontwapend werden. Het klooster heeft bij de beschieting slechts schade aan dak en toren geleden. Onder de geïnterneerden bevindt zich ook generaal de Schepper, die thans te Eindhoven in het Hof van Holland verblijft. Een der Belgische soldaten is gewond in het Rode Kruis te Valkenswaard opgenomen.

Van de Limburgse grens.

Men schrijft ons uit Roermond op 17 dezer:

Te Bree zijn gisteren 1200 Duitsers aangekomen, die aldaar overnachtten en heden in de richting Lille, St. Hubert en Hamont zijn vertrokken.

In alle gemeenten van het kanton Maaseik, van Lanaken tot Maaseik-Kessenich, Bree en Neerpelt, hebben de Duitsers levensmiddelen en paardenvoer voor de volgende week opgeëist. Aan de burgemeesters van deze gemeenten hebben zij de lijsten

gevraagd van de lichtingen 1914, 1915 en 1916. De bevolking is daar overal zeer angstig; velen nemen de vlucht naar Nederland.

Ds. J. C. B. Eykman, predikant bij de Belgische zendingskerk te Oostende is, naar een door hem gedane mededeling, in de Limburgsche kerkbode, waarvan hij vroeger redacteur was, in augustus aldaar, als verdacht van spionage, gevangen genomen. De verdenking was opgewekt doordat ds. Eykman een paar keer bij de Duitse consul te Oostende had aangebeld, echter om te informeren naar een gezin, dat tot zijn gemeente had behoord. Een Fransman trok uit deze bezoeken een voorbarige conclusie. Gelukkig is de onschuld van de predikant spoedig gebleken. Echter mocht hij, bij zijn bezoek aan enige Duitse gewonden in het militair hospitaal der stad, over niets anders spreken dan over godsdienstige zaken en belangen.

Ds. Eykman vertelt verder dat de predikant van Namen als door een wonder aan de dood is ontkomen. Deze stond met een Duits officier te spreken, die reeds in de stad was, terwijl de Duitsers ze nog bombardeerden. Plotseling werd hij op de grond geworpen en een half uur lag hij bewusteloos. Toen hij bijkwam was hij ongedeerd, maar een vrouw lag dood op hem en de officier naast hem met afgerukt hoofd.

Van de kerkgebouwen der Belgische Zendingskerk is alleen dat de Charleroi beschadigd en van dat te Houne het dak weggeschoten. Eén pastorie is door de Duitsers in brand geschoten op aanklacht dat uit het huis was geschoten. Zij was het eigendom van de predikant Gouttier, een Zwitser, wiens vader hoogleraar te Genève is.

19 oktober 1914

Van de Brabantse grens.

Eindhoven, 18 oktober. Omtrent de bezetting bij de Achelse Kluis door de Duitsers kan nog het volgende worden gemeld:

Zaterdagmiddag, verscheen een ongeveer achthonderd man sterke troepenmacht, bestaande uit landweerinferanterie, cavalerie en enige stukken geschut voor de Kluis, waardoor de Belgische bezetting gedwongen werd de Nederlandse grens te overschrijden. De colonne der Duitsers had in opdracht de Belgische Kempen van de zich hier en daar nog bevindende afdelingen Belgische militairen te zuiveren. Een gedeelte der Duitsers rukten verder naar Hamont, welke plaats nu door hen bezet is. De zich daar nog bevindende drie Belgische gendarmen, vluchtten over onze grens, waar zij ontwapend werden. Het station Hamont is nu door de Duitsers bezet, het station Achel daarentegen niet. De treinenloop van hieruit naar Achel ondergaat geen wijziging. Morgen trekt een gedeelte der Duitse bezetting van de Kluis weg met onbekende bestemming. Tot op heden waren de paters nog niet teruggekeerd. Overal aan onze grenzen staan nu in de Belgische Kempen Duitse wachtposten.

21 oktober 1914

Het "beleg" van de Achelse kluis.

Over de inneming door de Duitsers van het op de Brabantse grens gelegen Trappistenklooster, bekend als de Achelse kluis, meldt men ons nader:

Om tien uur zaterdagochtend begon een schermutseling van de in de Kluis vertoevende Belgische soldaten met Duitse voorposten. Daarbij werd een Belg en een Duitser gewond.

Rond 11 uur kwam een Duitse onderhandelaar op de kluis en vroeg de Belgische generaal De Schepper om overgave. De generaal antwoordde: "Je refuse chaque capitulation" (Ik weiger alle capitulatie) en onverrichter zake keerde de Duitser terug. Een tweede parlementair onderhoud werd later op de volgende wijze ingeleid: de heren Gijrath en Lehmans uit Valkenswaard waren per fiets naar Achel gegaan. Toen ze bij de Kluis met de Belgen stonden te praten, verschenen eensklaps op de weg vijfhonderd Duitsers met een militaire auto. De Belgen trokken zich haastig in het klooster terug en voor de twee Hollanders zich van de verwarring goed rekenschap hadden kunnen geven, stond de Duitse auto bij hen. Een officier trad op hen toe; Wir sind Holländer, zei één van hen. De Duitser groette beleefd en verzocht hen naar de Kluis te gaan, teneinde de generaal een tweede onderhoud te vragen. De Hollanders voldeden aan het verzoek en werden bij de generaal toegelaten. Hij gaf hun drie soldaten mee om de Duitse onderhandelaar te halen. Toen ze bij de Duitsers waren gekomen, liet zich een der officieren blinddoeken, en aan de hand der Belgische soldaten werd hij in gezelschap van de Hollandse heren bij generaal De Schepper gebracht. Na wederzijdse kennismaking sprak de Duitse officier: "Generaal, uw volk wil de vrede, maar gij verlangt de strijd. Geef u over en de strijd is een einde; zoniet, dan wordt het klooster gebombardeerd, wij gaan ons geschut halen, en om 2 uur beginnen wij."

"Je refuse chaque capitulation", antwoordde wederom de generaal.

De Duitse officier werd daarop weggeleid en klokslag 2 uur begon het bombardement. Weldra floten grote granaten door de lucht.

Steeds heftiger werkte het Duitse geschut, dat op een afstand van 4,5 km stond opgesteld. De Belgische mitrailleuse antwoordde; het geweervuur knetterde van alle kanten.

Dit toneel zal zo ongeveer een 20 minuten geduurd hebben, toen ik het getuf van de Belgische auto's en motors hoorde. Ze kwamen recht op de Nederlandse troepen af, die dadelijk een begin maakten met de internering der Belgen. Dat ging erg gemoedelijk. Generaal De Schepper en de officieren begroetten de Nederlandse militaire overheid en begaven zich met hen naar de auto's. Onze soldaten ontvingen de Belgische soldaten en al pratende over de laatste gebeurtenissen gaven dezen wapens en patronen over, om later per extra trein naar Eindhoven te worden gebracht.

Geen enkele Belg is tijdens het bombardement gewond.

Zodra de Duitsers in het klooster waren, begonnen zij de klok te luiden. Twee paters, menende dat dit een sein was om terug te keren, begaven zich naar de Kluis.

De commandant verzocht hun aanstonds een paard en rijtuig, dat op Nederlands gebied in veiligheid gebracht was, in het klooster te brengen. Aan dit verzoek voldeden de paters en keerden daarna bij hun confraters terug.

De schade aan de Kluis aangericht is betrekkelijk gering. De toren is beschadigd en vermoedelijk ook de kapel. Voorts hebben de boerderij en de stallen geleden.

Zondagmorgen is de Belgische vlag van de toren neergehaald en vervangen door de Duitse.

Uit België.

In een persgesprek heeft de heer van Kol, lid der Eerste Kamer, die na een elfdaagse reis door België zondag te Voorschoten is teruggekeerd, een en ander van zijn bevindingen medegedeeld. Hij begon met te zeggen dat hij spoedig weer naar het door de oorlog geteisterde gebied zou vertrekken. Het doel van zijn reis is zich op de hoogte te stellen van de loop van de oorlog. Hierover zijn hem reeds belangrijke gegevens verstrekt. Ook heeft de heer van Kol met enkele leden van de permanente raad van het internationaal bureau te Brussel overleg gepleegd omtrent het herstel der internationale verbindingen tussen de sociaal-democratische partijen in de onderscheidene landen.

Deze besprekingen zijn nog niet ten einde gebracht en worden door de heer Troelstra in de noordelijke landen van Europa voortgezet. Verder heeft de heer van Kol aan het Duitse socialistische partijbestuur het dringende verzoek gericht, of er partijgenoten, leden van de Rijksdag, met hem willen meegaan op zijn volgende reis door België, opdat zij de al of niet juistheid der vernomen klachten aan de feiten kunnen toetsen en persoonlijk onderzoeken.

Het Duitse partijbestuur zal volgens bedoeling van de heer van Kol die Rijksdagleden aanwijzen.

De heer van Kol heeft de volgende reis gemaakt: Maastricht, M o u l a n d, V i s é, Luik, Tienen, L e u v e n, Brussel, Edegem, N i n o v e, Brussel, Nijvel, Brussel, W a v e r, J o d o i g n e, L o n c i n, J e m e p p e, Seraing, Luik.

Tweemaal is de heer van Kol van Luik naar de Ardennen geweest, eenmaal naar L o u v e g n é e, verder van Luik naar Maastricht, B i l z e n, Hamont, Achel, Neerpelt, Mol, Turnhout, Herentals, Ke

s s e l, L i e r, M o r t s e l, B e r c h e m, Antwerpen, M e c h e l e n, D e n d e r m o n d e, Gent, Zelzate, Sas van Gent, Terneuzen.

De gespatieerde plaatsnamen zijn die steden en dorpen, welke volgens de heer van Kol geheel of bijna geheel verbrand of verwoest zijn.

Bevoegde personen vertelden dat er minstens evenveel Belgische burgers als soldaten gedood zijn. De berichten in de Nederlandse bladen zijn beneden de werkelijkheid.

De heer van Kol roemde zeer het optreden der Nederlandse consuls, met name te Antwerpen en Gent. in het belang der Nederlandse onderdanen en in het algemeen belang, evenals hun flinke houding tegenover de Duitse autoriteiten, wat meestal gunstige resultaten opleverde. Het Nederlandse gezantschap te Brussel is overstelpt met werk, maar verricht met energie, moed en toewijding zijn moeilijke maar schone taak. Nederland, zegt de heer van Kol, kan tegenover de historie trots zijn op wat het doet, zowel binnen als buiten het land.

De heer van Kol reisde per auto en heeft geen moeilijkheden ondervonden. De verschillende consuls schreven op zijn pas: Mitglied des Niederländischen Herrenhauses. Hij werd dan ook steeds met grote tegemoetkoming ook van de zijde der Duitse officieren bejegend. De Duitse militaire commandant te Gent Jung schreef op zijn pas: Auto und Benzine dürfen unter keine Umstände requisitioniert werden, nadat op onwettige wijze tot leedwezen van de generaal een Duits officier zijn benzine in beslag had genomen.

Volgens de heer van Kol hebben de Belgische soldaten zich dapper gehouden, ondanks de zijns inziens vaak gebrekkige leiding.

22 oktober 1914

Het proces van de Belgische burgemeesters.

Men meldt ons uit Maastricht:

Onze lezers herinneren zich het geding te Tongeren waar tien burgemeesters en secretarissen uit Belgische gemeenten dicht bij de Nederlandse grens, terecht hebben gestaan omdat zij de rekrutering van het Belgische leger begunstigd hadden. De rechtbank heeft hen op 24 september laatstleden vrijgesproken, oordelende dat het grondgebied van hun gemeenten op het ogenblik van het delict, niet bezet was door Duitse troepen.

De plaatselijke commandant was tegen die vrijspraak in hoger beroep gegaan.

De advocaten, die in eerste instantie gepleit hadden, werden verwittigd dat de Duitse wet hun niet toestond voor het militair gerechtshof (Feld-Kriegsgericht) te pleiten. De verdedigers der burgemeesters, die geen Duits advocaat te Tongeren konden vinden, waren naar Luik gegaan, voorzien van een geldig paspoort, om er een verdediger te zoeken. Zij slaagden te Luik niet, doch ontvingen er de raad zich naar Aken te begeven, ditmaal voorzien van paspoorten van de Kommandantur te Luik. Te Aken stelden zij zich in verbinding met meester Souanini, een der kundigste advocaten der Rijnprovincie, die op zich nam de aangeklaagden te verdedigen.

Nauwelijks te Tongeren teruggekeerd, werden de heren bij de commandant ontboden, die hun verklaarde, dat zij zich zonder zijn vergunning naar Aken hadden begeven en dat zij gevangen genomen werden. Zij protesteerden daartegen wegens het recht

der verdediging, maar niets hielp. Na een dag hechtenis, werden zij door de commandant veroordeeld tot vier weken gevangenisstraf, subsidiair 500 frank boete elk.

De zaak der burgemeesters werd voor het Feld-Kriegsgericht de 14e deze behandeld.

Daar de debatten niet publiek waren, is het ons onmogelijk er een verslag van te geven; maar naar we horen, heeft de militaire auditeur de toepassing van de doodstraf tegen de 10 beschuldigen geëist.

Als getuige à décharge werd gehoord de plaatselijke commandant te Tongeren. Na het pleidooi van meester Souanini en een beraadslaging van meer dan een half uur sprak het Feld-Kriegsgericht de beschuldigen vrij. Veel mensen van het stadje en de omliggende gemeenten wachtten met spanning het vonnis af en het was met een diepe aandoening en vreugde, dat de uitspraak werd ontvangen. Men verwachtte de vrijgesprokenen nog dezelfde dag in vrijheid gesteld te zien. Maar, niettegenstaande de vrijspraak, besliste de commandant, dat de burgemeesters en secretarissen in Duitsland zouden gevangen gehouden worden tot na afloop van de oorlog.

Het is te hopen, dat deze beslissing niet zal gehandhaafd worden, en dat de hogere Duitse autoriteit de vonnissen van de militaire rechtspraak zal doen eerbiedigen.

23 oktober 1914

Van de Brabantse grens.

Gisterenmiddag zijn weer 2000 Duitsers te Hamont aangekomen. Zij voerden vele paarden en stukken geschut met zich. De bevolking vlucht vol angst over de Noord-Brabantse grens. Reeds enkele vluchtelingen zijn te Eindhoven aangekomen. Ook zijn sterke Duitse troepenafdelingen gezien ten zuiden van het Brabantse grensplaatsje Reuzel.

25 oktober 1914

Uit Valkenswaard wordt ons gemeld, dat de Duitsers bij het bombardement van de Achelse Kluis vier doden en negen gewonden verloren hebben.

De Belgische sergeant, die bij het gevecht werd gewond, verblijft nog steeds te Valkenswaard. Zijn toestand is vrij wel.

Men meldt ons uit Roermond:

Gisteren is de stoomtram Weert-Maaseik, die de dienst had hervat, door de Duitsers te Maaseik aangehouden.

27 oktober 1914

In een onzer ochtendbladen van enkele dagen geleden hebben wij een beschrijving gegeven van "het beleg van de Achelse Kluis". Dat bericht was ons door een correspondent toegezonden. Thans blijkt ons dat dit bericht was ontleend aan de Eindhovense Courant.

Oorlogsschatting van Bilzen.

Wij lezen in Antwerpse Tijdingen:

Aan de Belgisch-Limburgse gemeente Bilzen is een oorlogsschatting opgelegd van 100.000 frank in klinkende munt. Deze som moet

betaald worden omdat, volgens de Duitse overheid, op een dag dat een Belgische patrouille de tramlijn onklaar maakte, door burgers geschoten werd.

De Bilzenaars loochenen zulks; geen enkele der burgers heeft geschoten, maar wel uhlanen.

Heer dr. van Best, lid der Tweede Kamer van Nederland, die zwager is van de heer Gielen van Bilzen, heeft over het feit een onderzoek gedaan, en heeft getuigen genoeg gevonden om de onschuld der burgers van Bilzen te bewijzen. Genoemd kamerlid zal nu de commandant van Luik trachten te overtuigen, dat de geëiste oorlogsschatting onrechtvaardig is, daar het vast staat dat de burgers niet geschoten hebben.

28 oktober 1914

Zeppelin's.

Men schrijft ons uit Valkenswaard:

Twee personen, uit Hasselt naar hier gekomen, zeggen, dat er van zondagmorgen tot maandagavond niet minder dan acht zeppelin's zuidelijk van Hasselt in westelijke richting dreven.

30 oktober 1914

Een ingezetene uit Stratum deelt aan het Eindhovense Dagblad mee, dat hij dezer dagen met pater Servatius de Achelse Kluis van binnen heeft bezichtigd. Hij was de eerste na de uittocht der Duitsers.

In de kapel kon men, volgens zijn mededeling, niet zien dat er Duitsers geweest waren, van vernieling was niets te bespeuren;

slechts vijf deuren en vijftig ruiten waren beschadigd. De aangerichte schade beliep de hoogste fl. 100. De wijnkelder was bijna geledigd; van de bijna 2000 flessen waren er slechts 10 overgebleven. In de lokalen die voor het Rode Kruis bestemd waren, hadden ogenschijnlijk de officieren gelogeerd. Bier schenen zij in overvloed te hebben gehad en er was nog anderhalf vat overgebleven. Half geschilde aardappelen en rode kolen lagen op de vloer. De Duitse commandant had tot pater Servatius gezegd, dat er niets vernield zou worden, en heeft woord gehouden. Ook had hij verzocht dit te publiceren. Al hetgeen op Hollands gebied stond was ongedeerd gebleven. Een hoeveelheid ongedorst koren was niet door hen meegenomen. Het gerucht dat verspreid was, dat de beelden zouden zijn vernield, is geheel onwaar.

2 november 1914

Uit de oosthoek van België.

Men meldt ons:

Het aantal Duitsers, dat thans de plaatsen, behorende tot het kanton Maaseik, bezet, bedraagt ruim 3000. Van deze vertoeven er 1200 te Bree, 300 te Kinrooi, 300 te Molenbeersel, 150 te Kessenich, 35 te Opitter, 800 te Maaseik; de rest is over de andere kleinere dorpen verdeeld. Het zijn meestal mannen van 35 tot 45 jaar, die tot de landstorm uit Hannover behoren.

De commandant voor Maaseik, de oberleutnant-adjutant Ruchain, houdt zijn zetel op het stadhuis. Het huis van de burgemeester is ingericht tot militaire bureaus; ook is hier het militair postkantoor gevestigd.

Op al de dorpen zijn proclamaties aangeplakt. De commandant van Maaseik doet hierop de bevolking kond, dat geheel België thans onder Duits beheer is. Alle burgemeesters, secretarissen en andere ambtenaren van de plaatsen in genoemd kanton hebben zich naar de Duitse voorschriften te gedragen. Overtreding wordt met zware straffen bedreigd.

4 november 1914

De Duitsers weer te Achel:

Men schrijft ons:

De Duitsers kwamen zondag weer te Achel aan en bezetten opnieuw de Kluis. De aanwezige paters vluchtten op Hollands gebied, maar werden door de Duitsers gesommeerd terug te keren. Plots verscheen in de namiddag een koerier met een brief voor de commandant. Direct daarop werden aanstalten tot vertrek gemaakt.

In de Belgische Kempen.

Van Turnhout tot Hamont zijn de Belgische dorpen alle door een flink aantal Duitsers bezet. Te Mol zijn weer nieuwe landstormmannen aangekomen. Te Neerpelt verblijven nog 30 militairen, te Peer 10, te Lommel 70.

In alle plaatsen, zelfs de kleinste, is dinsdag (3 november) de Duitse tijd ingevoerd.

Uit de Oosthoek van België.

Men meldt ons uit Roermond:

Te Maaseik hebben de beampten van het ministerie van geldwezen gisteren een vergadering gehouden. Er werd met algemene stemmen besloten in Duitse dienst te treden. Dit besluit werd genomen in verband met een uit Havre ontvangen tijding, dat er geen bezwaar bestond tegen een tijdelijk hervatten van de dienst.

Gisteren zag men de tolbeampten in burgerkieren hun gewone dagelijkse dienst verrichten, evenwel zonder wapen, daar deze hun door de Duitsers ontnomen zijn.

Te Bree zijn gisteren weer enige Duitse proclamaties uitgevaardigd. In een daarvan protesteert de gouverneur-generaal von der Goltz tegen de lopende geruchten, dat Belgische soldaten verplicht worden tegen de Russen te moeten gaan vechten. Naar het Russische front worden uitsluitend Duitsers gezonden, aldus heet het aan het slot.

Een andere proclamatie bepaalt de volgende prijzen: tarwe 30 frank, rogge 25 frank, aardappelen 10 en 12 frank.

De handelaars, die hogere prijzen bedingen, zullen zwaar beboet worden.

Bij een derde proclamatie wordt uitstel van handelswissels toegestaan.

Het goederenvervoer op de verschillende buurtspoorwegen neemt met de dag toe.

De Belgische burgemeesters in vrijheid gesteld.

Men schrijft ons:

Men herinnert zich het geding van de burgemeesters en secretarissen uit de grensgemeenten om Tongeren, die én voor de krijgsraad én in hoger beroep vrijgesproken werden.

Na die vrijspraak voor de Duitse krijgsraad werden zij door de toenmalige commandant van Tongeren gevangen gehouden en zouden (als krijgsgevangenen) naar Duitsland worden gebracht.

Dank zij de ijverige bemoeiingen der verdedigers echter, werd van hogerhand bevolen de burgemeesters te Tongeren te doen verblijven. Men mompelt zelfs, dat bij aankomst van het telegram, inhoudend bovengenoemd bevel, de burgemeesters reeds in de trein zaten, die hen naar Duitsland zou brengen.

De commandant die de vrijgesprokenen niet bepaald genegen scheen te zijn, is intussen naar het front vertrokken.

Gisteren 2 november zijn de burgemeesters in vrijheid gesteld.

Dat er grote vreugde in menig huisgezin geheerst zal hebben, kan men zich indenken.

9 november 1914

Van de Limburgse grens.

Behalve de officieren blijven te Maaseik nog steeds 500 Duitse militairen ingekwartierd. Een der officieren verklaarde, dat elk ogenblik het bevel kan afkomen, dat zij zich naar Antwerpen moeten begeven. In dit geval zullen zij door anderen vervangen worden, omdat deze dekking langs de grens onmogelijk meer achterwege kan blijven.

10 november 1914

Uit Maastricht:

In Moelingen (Eijsden) mocht gisteren namiddag geen Belg meer de grens over. Alle passen der mannelijke Belgische ingezetenen, van welke leeftijd ook, werden gewoon verscheurd. Wel mochten ze van Nederland België binnen. In België zelf begint het verkeer gemakkelijker en beter te worden. Daar mag men zich thans van de ene plaats naar de andere begeven, zonder van een pas voorzien te zijn.

Een andere maatregel werd gisteren voor het eerst te Eijsden toegepast. Daar mocht geen enkele auto meer de grens over. En of het Nederlandse, Belgische of Duitse auto's waren, voor alle gold hetzelfde bevel. Per kar en te voet was het overschrijden der grens toegestaan.

11 november 1914

Uit Belgisch Limburg.

Men meldt ons uit Roermond:

De Duitse militaire gouverneur-generaal te Hasselt heeft in alle gemeenten van Belgisch Limburg de volgende proclamatie uitgevaardigd:

In de provincie worden allerlei geruchten over nederlagen van Duitse troepen verspreid. Geen woord is daarvan waar, de Duitse troepen rukken integendeel langzaam maar zeker vooruit. Moge de bevolking daarom geen valse meningen opvatten en zich tot niets laten meevoeren wat het algemeen welzijn zou kunnen schaden. Ik waarschuw vooral tegen het schriftelijk of gedrukt vermenigvuldigen van zulke leugenachtige nieuwstijdingen en

tegen hun onderhandse verspreiding. Zulke handelswijze zou de zwaarste straffen na zich slepen.

Men schrijft ons uit Eindhoven:

De Achelse Kluis is terug door een groot getal Duitse militairen bezet. De paters zijn weer over de Nederlandse grens gevlucht.

12 november 1914

Maastricht.

Men meldt ons uit Maastricht:

Onze stad, de zuidelijkste in Limburg aan de Belgische grens, die in de laatste jaren enigszins haar Belgisch karakter was gaan verliezen, in zoverre, dat de straatnamen, die vroeger in het Nederlands en Frans aan de hoeken der straten prijkten, dit nu nog slechts in onze moedertaal doen, heeft nu tijdens de oorlog weer haar Belgisch kleed aangetrokken. Zo heeft reeds een der eerste dagen van augustus het café Ratskeller, zijn gevel opgeschilderd en is herdoopt in Café belge. We hebben hier maar één Maastrichts dagblad, n.l. de Limburger Koerier. Hoeveel Franse er de laatste tijd verschenen zijn is niet te zeggen. Men verkoopt hier La Dernière Heure, Les Nouvelles, Le Courier de la Meuse, l'Express, l'Echo Belge, la Compatriote d'Exil, behalve La Gazette de Hollande en l'Indépendance Belge, dus wel een bewijs, dat er een groot aantal Belgen hier verblijf houden.

Aan het Belgische consulaat is het de gehele dag zo druk, dat het voor vreemdelingen wel lijkt, of er steeds een volkstoeloop is. Men heeft zelfs een hulpgebouw moeten inrichten en daartoe is tijdelijk afgestaan het door het rijk aangekochte perceel tot vergroting van

het terrein voor het nieuwe postkantoor. Aan de ramen van het consulaat allerlei mededelingen. Zo een lijst van personen, voor wie telegrammen zijn binnengelopen, een, waarbij bekend wordt gemaakt, dat de consul van Portugal zich belast met het behartigen der belangen van de hier aanwezige Russen. Verder, dat uitbetalingen aan vrouwen van in het leger zijnde militairen na deze week alleen geschieden, wanneer die vrouwen op Nederlands grondgebied wonen. Verder, dat betalingen alleen geschieden aan miliciens, die vóór 23 oktober ingeschreven waren.

Dat men zo langzamerhand weet, wat de Belgen nodig hebben en hier komen halen, kan men ook op de winkelramen lezen. Gist, reuzel, rundvet, zeep, koffie zijn opschriften, niet alleen in kruideniers-, slagers- en bakkerswinkels, maar zowat iedereen handelt in die artikelen. Nu er geen auto's zijn, worden grote verhuishagens getrokken elk door 4 paarden, die de goederen weghalen. Drie daarvan zag ik gisteren voor de deur van een grote firma volladen en ik hoorde, dat door een Belgisch grootindustrieel voor 50.000 F ongebrande koffie gekocht was. Dat was allemaal voor het kolendistrict. Op de verhuishagens las ik "La Louvière". Vandaag zag ik er uit Brussel. Dat de bedrijvigheid buitengewoon groot is, spreekt vanzelf. En nu de brug slechts van één kant tegelijk mag bereden worden, moet er telkens gewacht worden en ziet men niet zelden de voertuigen een straat lang achter elkaar post vatten. Duizenden Belgen hebben zich hier tijdelijk metterwoon gevestigd, en legio is het aantal Belgische mannen, dat hier rondloopt. Het steuncomité voor de uitgeweken Belgen, dat reeds van begin augustus af werkt, zet zijn taak met dezelfde ijver voort als in het begin en het zijn nog steeds dezelfde dames en heren, die van 's morgens half zes tot 's avonds toe in de weer zijn om de vluchtelingen (er zijn er thans nog een goede 100) te verzorgen en

ze hebben het er best. Mensenvrienden zonden af en toe nog versnaperingen en het middagmaal wordt uitmuntend toebedeid.

Ook het Israëlitisch steuncomité is in werking en heeft een paar oudjes van in de 80 jaar, uit Antwerpen hierheen gekomen, in een gezin uitbested.

Van heden af is het sluitingsuur der herbergen en andere lokaliteiten bepaald op 11 uur.

Verscheidene dames uit Essen meenden dezer dagen bij een bezoek aan een gevangenenkamp niets beters te doen, dan de gevangenen uniformknopen af te bedelen. Toen de wacht tussenbeide kwam, lieten ze zich nog niet terugsturen. Daarop werden ze door een patrouille mee naar de keuken genomen en gedwongen "piepers te jassen". De schillen mochten ze als aandenken meenemen.

17 november 1914

Men meldt ons uit Maastricht: Zondag dreef boven Maastricht een luchtschip, dat zich blijkbaar in ontredderde toestand bevond. Het koerste in de richting van Aken.

De Limburgsche Koerier meldt nog:

Zondag is omstreeks het middaguur boven Maastricht, op vrij grote hoogte, in noordoostelijke richting een lichtgrijze ballon waargenomen, die allerlei vreemde tuimelingen maakte. Niet het minste gedruis was hoorbaar.

Boven Broekhem (Houthem) was de ballon reeds zo laag gedaald, dat een der neerhangende touwen over de grond sleepte. Hier was duidelijk te zien, dat het gevaarte een bestuurbaar luchtschip was, waarvan een gedeelte was beschadigd.

De motor begon weer aan te slaan, en de ballon steeg. Boven Valkenburg had hij weer een hoogte van circa 300 meter bereikt. De inzittenden, die in Broekhem zichtbaar waren, stelden blijkbaar alles in het werk, om de Duitse grens nog te bereiken.

20 november 1914

Men meldt ons uit Eindhoven:

De Belgische grens nabij Weert, Reusel en Achel wordt door de Duitsers streng bewaakt.

Het vee van de paters uit de Achelse kluis is eergisteren naar Diepenveen bij Deventer getransporteerd.

Van de Brabantse grens.

Men schrijft ons uit Eindhoven d.d. 19 dezer:

Daar de Duitsers het station Achel hebben bezet en de spoorweg tot aan de grens, mochten eergisteren de treinen, uit Valkenswaard komende, het station Achel niet meer binnenrijden. Eergisterenmorgen vertrok uit Valkenswaard een passagierstrein naar Achel, doch aan de grens gekomen, moest hij op last der Duitse wachten stilstaan en de trein moest naar Valkenswaard terugstomen. Gisteren is geen enkele trein meer vertrokken naar de grens.

Een gelijke maatregel is, naar wij vernemen, door de Duitse militaire overheid getroffen inzake de tram van Arendonk naar Turnhout. Deze loopt alleen nog voor het militair vervoer.

21 november 1914

Men schrijft ons:

Te Hasselt zijn woensdag 57 lege treinen, elk van 40 wagons, voorbij gereden in de richting van Antwerpen, zoals men daar zegde, om gewonden te gaan halen. Het is er rustig; maar alle takken van dienst zijn er in Duitse handen. Aan het station, op het stadhuis, op het postkantoor, allemaal Duitse ambtenaren in mooie nieuwe pakjes. Eenmaal per dag loopt er een trein in de richting van Antwerpen, eenmaal een in de richting Lanaken, maar dan slechts tot Bilzen.

29 november 1914

Maastricht, 28 november. Een soldaat van de Duitse grenswacht in het naburige Kanne heeft een Luxemburger doodgeschoten. De man, die wegens onvolledige papieren naar de wacht werd geleid, wilde vluchten. Na een driewerf halt werd hij neergeschoten.

Te Kanne zijn een zestig Duitsers, meest allen mannen tegen de veertig uit Dusseldorf en omstreken. Zij dragen lange winterjassen zonder militair versiersel. De wacht is gevestigd in het huis van burgemeester Felix Poswick, dat sedert de droevige dood van diens vrouw in augustus onbewoond is geweest.

30 november 1914

Van de Limburgse grens.

Wordt de verhouding tussen de Duitse bezetting en de bevolking in de Belgische streken aan de Limburgse grens gaandeweg beter, omdat de Duitsers over het algemeen zeer humaan optreden, de controle aan de grens wordt hoe langer hoe scherper. In de provincie Luik mag men zich overal heen begeven zonder van een

pas voorzien te zijn; maar geen Belg, wiens leeftijd binnen de grenzen van de dienstplicht ligt, komt er meer uit. Dat wil niet zeggen, dat er niet nog veel op Nederlands grondgebied belanden; maar dat zijn er, die alle binnenwegen en kronkelpaadjes kennen, welke op plaatsen, waar geen wachten zijn, in ons land uitkomen. Aan die grensplaatsjes is de bezetting versterkt. Zo zijn er in het dorpje Kanne 45 soldaten, die volgens hun eigen zeggen “sich langweilen”. Voor het arme dorpje toch nog een zware inkwartiering, terwijl tussen Visé en Luik plaatsjes liggen, waar er slechts 12 of 20 zijn.

In elke gemeente wordt, wanneer de bezetting verwisseld wordt, een rapport uitgebracht. Dit rapport wordt door de nieuwe officier nauwkeurig nagegaan en volgens de gegevens worden maatregelen genomen. Bijna overal worden nog gijzelaars gesteld. Slechts één dorp, waar de bevolking zeer gunstig en als rustig bekend staat, is daarom vrijgesteld.

In Lanaken is de toestand, sedert een nieuwe commandant op het kasteel Hocht zijn zetel heeft, veel verbeterd. De manschappen moeten thans alles, wat ze kopen, met klinkende munt betalen; de school is weer begonnen en de onderwijzer wordt weer betaald, zodat hij bij het steuncomité kwam zeggen dat hij geen hulp nodig had.

De Duitsers zijn ook bezig de spoorweg Hasselt-Lanaken te herstellen. Of hij gauw voor het verkeer geopend zal worden, is een andere vraag.

14 december 1914

Uit de oosthoek van België.

Men meldt ons uit Roermond, op 12 dezer:

Te Kaulille en Bocholt is een proclamatie aangeplakt, waarin te kennen wordt gegeven, dat Duitsers en Belgen ophouden vijanden te zijn. Tevens worden de werklieden aangezocht in de buskruitfabriek te Kaulille te gaan werken.

Boven deze fabriek te Kaulille vertoonde zich heden een Engels vliegtuig.

24 december 1914

Een bijzondere correspondent van De Tijd meldt, dat de Duitsers de kruitfabriek te Kaulille bij Hamont reeds in gebruik genomen hebben. Onder leiding van Duitse ingenieurs is thans de arbeid hervat, nu echter voor het Duitse leger.

8 januari 1915

Men meldt aan het Centrum uit Maaseik:

Een Amerikaans student te Leuven, sedert ruim een maand gevangen, is door de Duitsers weer op vrije voeten gesteld. In de laatste dagen arresteerden de Duitsers tal van personen, die brieven of dagbladen bij zich droegen, toen ze de grens overschreven. Zoveel personen werden gearresteerd, dat de Duitsers het aantal amigo's moesten uitbreiden. Zij, die de boete van 10 tot 20 frank betaalden, moesten aanstonds weer vertrekken. De Duitsers zouden gaarne zien, dat de sinds maanden gesloten bank weer zou worden geopend; doch de bankdirecteur, een Nederlander, is in militaire dienst. Om enig idee te geven van de wijze, waarop de Duitsers rekvisities doen, mag vermeld worden, dat het kleine dorpje Kinrooi opgelegd is voor april 7000 kg haver te

leveren. De burgemeesters hebben het verbazend druk met al die rekwisities; zij moeten zorgen, dat de bevelen worden uitgevoerd en dat de rekwisities over de gemeentenaren worden verdeeld. De gemeente ontvangt dan één bon. In het kanton Maaseik ontvangen alle burgemeesters inschrijvingsbiljetten, een dik boekdeel vormend. Tal van vragen moeten worden beantwoord, als: hoe groot zijn de bezittingen der gemeente? Welke bedrijven exploiteert de gemeente? Exploiteert de gemeente trams? Is er een postkantoor, een douanekantoor? De lijsten zijn gedrukt in het Vlaams en Duits. De slotvraag luidt: Wat wenst ge voor uw gemeente? Is het een wonder, dat vele burgemeesters zich niet kunnen weerhouden om in te vullen wat hun op het hart ligt, zoals: bevrijding van het Duitse juk en dergelijke antwoorden? Op de kommandantur te Maaseik moesten de burgemeesters komen met de ingevulde lijsten. Een hunner had blijkbaar de lijsten niet ingevuld naar de zin der Duitsers; want zijn verblijf bij Herr Oberst duurde zo abnormaal lang, dat de andere burgemeesters werd aangezegd, huiswaarts te gaan, na zeer lang wachten, en op een bepaalde datum weer terug te komen.

10 januari 1915

Uit de oosthoek van België.

Men schrijft ons uit Roermond: Te Kessenich ontving gisteren de burgemeester van de Duitse overheid telegrafisch bericht, dat de volgende dag om 10 uur in de voormiddag 25.000 kilo hooi diende geleverd te worden. De raad van die gemeente, die daarover vergaderde, besloot tot mededeling, dat die levering niet kon geschieden. Ook moeten vóór 15 januari door de gemeente Kessenich 15.000 frank in handen der Duitse overheid gesteld

worden. Bovendien worden nog opgeëist een aantal koeien, varkens en levensmiddelen.

Voor de naburige gemeenten Geistingen, Kinrooi, Opitter en Molenbeersel is het bevel tot levering van hooi, stro, en vee nog groter. Genoemde gemeenten moeten elk ook nog 500 flessen wijn opleveren.

In al de dorpen in het kanton Maaseik zijn de paarden opgeschreven.

20 januari 1915

Hoewel de Achelse Kluis nog steeds door Duitse militairen is bezet, zullen eerstdaags enige paters weer het klooster betrekken.

21 januari 1915

Men schrijft ons uit Roermond:

De Belgische jongelingen der lichteningen van 1915 en 1916 zijn, zoals bekend, verplicht, zich elke 14 dagen bij de Duitse overheid te melden ten bewijze dat zij nog binnenlands vertoeven. Ouders of voogden van jongelingen, die ontbreken of uitgeweken zijn, worden streng gestraft, welke straf meestal bestaat in een hoge geldboete. Ondanks het strenge toezicht, weten vele jongelingen van die lichteningen, vooral uit Limburg, doch ook uit Antwerpen en Brabant, de Nederlandse grens over te komen, teneinde zich via Nederland en Engeland bij het leger der bondgenoten te voegen.

Enige dagen geleden ontbraken er te Hamont ruim 90 van de 100 en te Hasselt ruim 200 van de 245 op het appel. In de grensgemeente Lommel werd geschoten op een tiental jongelingen, die de Nederlandse grens over wilden en niet voldeden

aan de sommatie van de Duitse wacht om te blijven staan. Twee van hen werden door een kogel gedood; een derde, die in het kanaal sprong, verdrank.

Ten einde de wachten te verschalken, worden zelfs verhuishagens gebezigd. Deze worden voor en achter met meubels geladen, terwijl in de opengebleven middenruimte vluchtenden verborgen zijn. Zodoende kwamen in de vorige week niet minder dan 80 uit Tongeren Nederland binnen.

Daar het meermalen is gebeurd, dat op de aanmeldingsdagen door de militieplichtige Belgen veel rumoer werd gemaakt, is de caféhouders op die dagen gelast, twee uur vóór en twee uur na de aanmelding hun inrichtingen gesloten te houden.

22 januari 1915

Van de Limburgse grens.

Het verscherpte passenstelsel heeft voor de bewoners van de Belgische dorpjes Petit en Grand Lanaye hoogst onaangename gevolgen. Deze plaatsjes, vooral Petit Lanaye, liggen onmiddellijk aan de Nederlandse grens. Tot verleden week mochten de bewoners van daar over de weg langs het kanaal naar Maastricht. Tot opeens op hoger bevel niemand meer door mocht. Die weg was niet officieel aangegeven en om in Nederland te komen, moeten de mensen nu over Moelingen, waar zij voor 6 frank een pas, geldig voor 14 dagen, moeten nemen en dan over Eijsden naar Maastricht kunnen. Ze moeten dus nu eerst ten minste 1 uur verder België in, dan naar de overkant van de Maas en van daar uit meer dan 2 uur lopen naar Maastricht, terwijl ze er anders in goede 3 kwartier waren. Een Belgisch onderwijzer, die dagelijks naar Maastricht kwam lesgeven, is nu van daar weggetrokken.

26 januari 1915

Men meldt ons uit Roermond:

Dicht bij de grens werden gisteren twaalf jonge Brusselaars aangehouden, die over Nederland naar het Belgische leger wilden. Zij zijn als krijgsgevangenen naar Duitsland vervoerd.

28 januari 1915

Uit Maaseik wordt aan de Tijd gemeld:

Dezer dagen heeft in het naburige dorpje Elen een onder de invloed van alcohol verkerende Duitse soldaat een schot gelost, welk voorbeeld door enige kameraden gevolgd werd. De bevolking die in lange tijd niet had horen schieten, liep angstig uit de huizen.

Een boerenmeisje werd gegrepen, onder beschuldiging dat zij geschoten had. Tengevolge van het schieten verschenen nog andere Duitse soldaten op het toneel, die aanvankelijk in de stellige mening verkeerden, dat de burgers inderdaad hadden geschoten.

De bevolking vluchtte grotendeels het veld in. Een deel van de burgers werd in de richting van een arrestantenlokaal gedreven. Later verscheen nog een Duitse patrouille. Uit een door de commandant ingesteld onderzoek bleek dat de dronken Duitsers hadden geschoten en de burgers geen wapens bij zich droegen.

Het meisje werd weer vrijgelaten.

Naar verluidt zouden de schuldige Duitsers reeds streng gestraft zijn.

4 februari 1915

Men schrijft ons uit Eindhoven:

Een dertigtal jonge mannen uit Hamont, die over de grens naar Nederland trachten te ontsnappen, zijn door de Duitsers aangehouden.

Zondag zijn bij de grens van Brabant en Limburg langs de Zuid-Willemsvaart twee Engelsen op Hollands gebied gekomen. Zij zijn bij Neerpelt aan de bewaking van een Duitse soldaat ontsnapt. Nog op Belgisch gebied hebben zij zich in burgerkleding kunnen steken.

7 februari 1915

Een schepen uit Bilsen (België), die een pas had vervalst, is veroordeeld tot 3 maanden gevangenisstraf.

8 februari 1915

Men schrijft ons uit Maastricht:

De scheepvaart op het kanaal Luik-Maastricht en daarmee verband houdende ook die op de Zuid-Willemsvaart, begint weer te herleven. In het begin van de oorlog lag zij weken lang stil. Langzamerhand begonnen enkele schepen zich te wagen en thans worden er dagelijks 25-30 schepen in de sluis bij de Maasbrug geschut. De laatste jaren bedroeg dat getal 40-50. De schepen vervoeren veel steenkolen, bestemd voor België, Nederland of Duitsland. Ook stenen en aarden buizen komen uit België. Deze laatste waren voor Brussel bestemd en in Petit Lanaye moest een groot bedrag gestort worden, dat weer teruggegeven werd op Smeermaas (België, ten noorden van Maastricht). Nederlandse ambtenaren vergezellen de schepen zolang ze op Nederlands grondgebied zijn.

Men meldt ons:

In de Belgische grensgemeenten Smeermaas, Lanaken enz. is de Duitse bezetting vervangen door een geheel nieuwe lichter. Het zijn allemaal zeer jonge mensen, gestoken in een geheel nieuwe uitrusting. Op het kasteel Hocht, waar een geruime tijd de kommandantur was gevestigd, doch waar men verscheidene weken van inkwartiering was verschoond gebleven, zijn nu weer de nodige manschappen gehuisvest.

10 februari 1915

Men schrijft ons:

In de grensplaats Bocholt werden in de twee laatste dagen voor 30.000 mark aan goudgeld bij de Rijksbank ingeleverd, doordat de eigenaars door een krantenbericht in de mening verkeerden, dat de gouden Duitse munt sterk in koers zou dalen.

16 februari 1915

Uit Belgisch Limburg.

Men meldt ons uit Roermond:

Doordat duizenden Belgische jongelingen, ondanks de strenge maatregelen der Duitse militaire overheid, de laatste tijd in Limburg, Noord-Brabant en Zeeland over de Nederlandse grenzen trekken, daarin meestal geholpen door de Belgische grensbewoners, deed de Duitse overheid steeds scherper de grens bewaken.

Te Kaulille vervoegden zich voor een paar dagen twee personen, die voogaven uit Hasselt te komen; ze zouden gaarne over de grens

gebracht worden. Een tweetal Belgen stelden zich daarvoor ter beschikking en vergezelden een van hen, de andere verkoos te blijven. Op weg naar de grens ontwikkelde zich een vertrouwelijk gesprek, waarbij een der begeleidende Belgen mededeelde, dat hij te zorgen heeft voor een gezin van zes personen, dat hij reeds velen over de grens gebracht had en dat hij daarmee, alsmede met het vervoeren van brieven de kost verdiende.

Bij de zogenaamde kettingbrug moesten zij een Duitse post passeren; de passen werden in orde bevonden. De vermeende uitwijkeling knoopte met de wacht een gesprek aan en maakte geen aanstalten zijn geleiders te volgen. Deze kregen argwaan en spoedden zich haastig terug. In Kaulille teruggekomen hadden zij nog juist de tijd, de ouders van een hunner te waarschuwen. Onmiddellijk daarop verschenen Duitse militairen, die de vrouw des huizes arresteerden en in een wagen meevoerden naar Bree. De beide begeleidende en de vader van een hunner konden ontsnappen en bevonden zich thans te Budel. De vrouw, die ook trachtte te vluchten, had 5000 frank aan contanten bij zich. Een oude moeder, een 17-jarig meisje en een kleine jongen zijn alleen thuis achtergebleven, terwijl van de andere geleider diens oude moeder en zijn vrouw met drie kleine kinderen in behoeftige omstandigheden achtergelaten moesten worden. De vermeende uitwijkelingen, die vrij goed het Hasselts dialect spraken, bleken spionnen in Duitse dienst te zijn.

De militaire gouverneur van Belgisch Limburg te Hasselt heeft het volgende bekend gemaakt:

Het trekken over de Hollandse grenzen door jonge Belgen, teneinde in de legers te treden, die tegen Duitsland strijden, heeft in een

reeks van gevallen aanleiding gegeven tot het in hechtenis nemen en gevangen zetten van de verantwoordelijke ouders of voogden.

Vooraleer ik ze naar Duitsland doe wegvoeren bestem ik het volgende: Indien de jonge mannen vóór 21 februari 1915 in België teruggekeerd zijn, zie ik af van elke maatregel of straf, zowel tegen de ouders als tegen de jonge mannen.

17 februari 1915

Men meldt ons uit Roermond:

Te Maaseik zijn thans vooral de dames aan een streng toezicht onderworpen. Deze hadden de laatste tijd de Duitsers op handige wijze om de tuin weten te leiden met het overbrengen van brieven en kranten. Dezer dagen werden een vijftiental Belgische vrouwen aangehouden; bij een werden een veertigtal brieven gevonden, welke tussen de voering der kleren, in de kousen en onder de haarvlechten verborgen waren. Hierdoor hebben die vrouwelijke koeriers aan de inwoners van Maaseik heel wat last veroorzaakt. Er worden thans geen passen meer afgegeven te Maaseik. Wie er een wil hebben, moet nu naar Luik of Hasselt. En de pas, die ze dan bekomen, is niet langer dan een dag geldig. Voor een automobielpas werd zelfs 100 F gevraagd.

Over het algemeen gedragen de bewoners van Maaseik en omgeving zich goed naar de voorschriften der Duitse overheid. Zij tonen zich zeer verbolgen over de daden van hen, die zich niet houden aan die voorschriften.

20 februari 1915

Men meldt ons uit Roermond:

Te Molenbeersel, Belgisch Limburg, werd voor enige dagen een ongehuwde Belg door een Duitse schildwacht doodgeschoten. In den beginne deden daarover allerlei verhalen de ronde. Een door het gerecht uit Tongeren ingesteld onderzoek heeft thans aan het licht gebracht, dat de man de schildwacht had aangevallen. De neergeschoten Belg had zich vroeger al meermalen aan dreigementen tegen de Duitse wachten schuldig gemaakt. In zijn woning werd een geweer, tegen de onderkant der keukentafel verborgen, in beslag genomen. Zijn drie broers, met wie hij samenwoonde, zijn thans gearresteerd en naar Maaseik gevoerd.

2 maart 1915

Men meldt ons:

Baron en barones de Lamberts, Belgen die geruime tijd te Maastricht verblijf hielden, hebben de hun door de Duitse militaire overheid te Hasselt gegeven wenk, om terug te keren, opgevolgd en hun kasteel te Bilzen terug betrokken.

7 maart 1915

Men seint van de Belgische grens aan het Huisgezin:

Met ingang van 1 maart is er weer een rechtstreekse verbinding van Antwerpen naar Keulen via Mol en Gladbach tot stand gekomen. Bij de inval der Duitsers in België en de daaropvolgende schermutselingen bij Mol en Aarschot had vooral de spoorweg tussen Lier en Neerpelt veel geleden. Ook was de spoorbrug bij Mol door de terugtrekkende Belgische soldaten opgeblazen.

Onmiddellijk nadat de landstreek was bezet, zijn de spoorlijnen door de Duitse soldaten met behulp van werklieden der Duitse

spoorwegen in orde gemaakt. De vorige week is de opgeblazen brug bij Mol in zoverre gereed gekomen, dat er treinen kunnen passeren.

4 april 1915

Het spoorwegverkeer Eindhoven-Achel is stopgezet. De postdienst geschiedt per rijwiel.

12 april 1915

Een Rijn-Scheldekanaal door Nederlands Limburg.

De plannen om de Rijn via Nederlands Limburg door een kanaal te verbinden met Antwerpen, vinden in de laatste tijd in Duitsland om begrijpelijke redenen hernieuwde belangstelling. In het weekblad "Der Rhein" van 8 dezer bepleit de ingenieur Rosemeyer uit Keulen, die zijn naam indertijd verbond aan het plan van een kunstmatige Rijnmond bij Emden, de wenselijkheid van het nieuwe "Rheinwestkanaal" naar Antwerpen. Zo wij op dat artikel even de aandacht menen te moeten vestigen, dan is dit op grond van de in dit verband wel meer gehoorde averechtse voorstelling omtrent de verplichting, die op ons land zou rusten om het graven van een kanaal dwars door Limburg toe te laten. De heer Rosemeyer zegt in zijn artikel, dat de Nederlandse administratie tot nu toe een welwillend standpunt tegenover het plan van een kanaal van de Rijn naar Antwerpen heeft ingenomen, en merkt dan verder op, dat ons land krachtens art. 12 van het vredesverdrag met België van 1839 zijn toestemming tot een kanaal langs Sittard zou moeten verlenen. Het is juist, dat die verplichting voorkomt in art. 12, welke bepaling spreekt van een kanaal of weg door Limburg te maken. Intussen kan thans op dit traktaatartikel geen beroep meer gedaan worden; Nederland is nl. zijn verplichting uit art. 12 reeds nagekomen, door bij verdrag van 13 januari 1873 (Staatsblad nr 106) zijn toestemming

te verlenen tot de aanleg door Limburg van de spoorweg Antwerpen- . Voor de uitwisseling van de bekrachtigingsoorkonden is er toch van weerszijden aan herinnerd, “dat, volgens de verklaringen door beide regeringen aan de wetgevende kamers gedaan, de vergunning tot aanleg van een spoorweg van Antwerpen naar Gladbach door het hertogdom Limburg, gaande langs Roermond, zoals die bedongen is bij het traktaat van 13 januari 1873, de volledige en algehele uitvoering daarstelt van art. 12 van het traktaat van traktaat van 19 april 1839.” De verplichting uit het verdrag van 1839 is dus reeds in 1873 door ons nageleefd. Er kan dus thans geen beroep ten bate van een nieuw kanaal op het traktaat van 1839 gedaan worden, zoals de heer Rosemeyer nu ook weer wil.

Het is natuurlijk niet de bedoeling van de bovenstaande opmerking te betogen dat waar hier geen verplichting bestaat, Nederland zich nu onder generlei voorwaarde geneigd behoort te betonen tot een “Rheinwestkanaal” mee te werken, indien ooit een verzoek in die richting onze regering mocht bereiken. Deze vraag laten wij thans geheel buiten beschouwing.

20 april 1915

Men seint ons uit Maastricht:

Gisterochtend mocht de stoomtram van Maastricht naar Tongeren de Belgische grens bij Vroenhoven niet passeren. Het verkeer met België is zowel te Vroenhoven als aan andere grensplaatsen voorlopig stopgezet.

De afsluiting van de grens.

Men meldt ons uit Maastricht:

Sedert gisterenmorgen is het verkeer met België gesloten. De trams zijn stopgezet, reizigers van welke nationaliteit ook, voorzien van de beste passen, zelfs zij die totnogtoe de grootste faciliteiten hadden, mochten er niet over, noch in, noch uit.

Naar het schijnt staat deze sluiting in verband met een troepenverplaatsing der Duitsers.

22 april 1915

Verkeer met België.

Uit Maastricht meldt men ons:

Sedert vandaag mogen er weer reizigers uit ons land naar België, maar uit België mag niemand nog naar Nederland reizen.

Het reizigers- en goederenverkeer van de stoomtram is heropend.

29 april 1915

Men meldt ons uit Maastricht:

De Belgische grenzen zijn weer geopend. De spoorwegdienst van Maastricht naar Luik via Kanne, van Maastricht naar Brussel, naar Namen en naar Charleroi is weer geregeld hernomen.

De slag bij Halen.

St. Adresse, 24 april.

Er is thans een aanvang gemaakt met de officieuze publicatie van de belangrijkste wapenfeiten van Belgische legerafdelingen, bedreven in 1914. Reeds had koning Albert de eerste maart in zijn toespraak tot de jonge rekruten gewag gemaakt van de

heldendaden van het 22^e linieregiment op 16 augustus 1914 en ook bij de inlijving van prins Leopold bij het Belgische leger werd de “ijzeren brigade” op eervolle wijze door de koning herdacht, doch voor het overige verkeert men nog in het duister omtrent de taak door verschillende regimenten volbracht. Intussen zijn tal van gegevens verzameld en die zullen langzamerhand worden wereldkundig gemaakt. De eerste (officieuze) publicatie betreft de slag bij Halen van de 12^e augustus en wel in het bijzonder de betekenis van het standhouden van de wielrijders en van de eerste cavaleriedivisie in de ochtend van die dag en de werkzaamheid van de vierde gemengde brigade, die in de namiddag ter versterking kwam opdagen.

Men zal zich herinneren, dat de uiterste rechtervleugel, na de Maas te hebben overschreden, de Kempen binnenrukte en op Diest en Tienen aanmarcheerde, waarbij het de 12^e augustus bij Halen tot een zeer bloedige botsing kwam.

De stelling van het Belgische leger was aldus: Het Belgische leger bezette de linkeroever van de grote Gete van Geldenaken tot Tienen. Men hoopte daardoor het gebied benoorden Namen voldoende te beschermen, vooral door de versperring der toegangswegen tot het lichtglooiende, voor troepenbewegingen echter zeer gunstige terrein. Vooral de doorgangspunten te Budingen, Geetbets, Halen en Diest waren krachtig bezet en waar de grote heirweg loopt over Halen, daar was ook aan dit meest bedreigde punt in de voornaamste plaats aandacht geschonken. Kreeg de vijand Halen in handen, dan zou het hem niet moeilijk vallen zich over Loksbergen en Waanrode van de Belgische verbindingswegen meester te maken.

De bevelhebber had de 1^e ruitersdivisie voornamelijk op het front Budingen-Halen samengetrokken. De cavalerie vormde de linkerflank der bezette stelling. Halen was sinds 10 augustus bezet door de 8^e wielrijderscompagnie, die de daaropvolgende dag door een krachtig vuur aanzienlijke ruiterspatrouilles, die verkenningen ondernamen in de richting Halen, gekeerd had en genoopt terug te gaan tot Herk de Stad.

In de ochtend van de 12^e augustus, omstreeks acht uur verschenen er terug uit de richting Herk de Stad Duitse voorposten. Zij werden onmiddellijk onder vuur genomen en moesten terugkeren. Even voor half negen rukte de vijandelijke infanterie met cavalerie te voet aan.

Generaal Witte, die het bevel voerde, versterkte onmiddellijk de 3^e compagnie wielrijders met de eerste en een uit Loksbergen ontboden sectie mitrailleurs. De verdediging van Loksbergen en de boerderij "De IJzeren Winning" werd overgelaten aan de brigade lansiers.

Generaal Witte doorzag de vijandelijke toeleg en formeerde tegen 10 uur de volgende opstelling: De drie eskadrons van het 4^e regiment lansiers bezetten de hoeve De IJzeren Winning. Het vierde eskadron vat post te Zelk met de tweede compagnie wielrijders. Het derde en vierde eskadron van het 4^e regiment lansiers bezetten het terrein rechts van de plek, waar het 4^e eskadron is opgesteld, terwijl het eerste een batterij steunt op hoogte 55 ten noordoosten van Loksbergen. Het 2^e eskadron blijft in reserve. Twee batterijen rijdende artillerie bevonden zich in wachtstelling op de Blokkenberg ten Noordwesten van het gehucht Liebroek.

Het eerste regiment gidsen, op een eskadron na, aanvankelijk in reserve, nestelt zich in een bos, gelegen tussen Loksbergen en het kasteel van Blekkom en begeeft zich spoedig naar het noordoosten van dit bos op de hoogte, die het terrein naar Halen beheerst, stijgt daar af en opent het vuur.

Het tweede regiment gidsen, uitgezonderd het 3e eskadron, dat de batterijen op de Blokkenberg blijft steunen, blijft tot half één in reserve en verdedigt nadien met goed onderhouden vuur de sector tussen Velpe en de weg van Halen naar Loksbergen.

Dit was de opstelling, waarmee gedurende de ochtenduren het hoofd werd geboden aan de verwoede vijandelijke aanvallen.

De aanval op Halen werd hevig tegen negen uur in de ochtend. Aanvankelijk werden voetvolkstormaanvallen door de wielrijders afgeslagen. Een afdeling daarvan, die der pontonniers, bliezen de brug bij de watermolen in de grote weg op, doch onmiddellijk daarop ving een hevig vijandelijk granaatvuur aan, waardoor standhouden bij de brug en bij de rivier de Gete onmogelijk werd. Na weinige minuten lagen de huizen langs de weg in puin.

Onder een regen van vuur trekt de wielrijdersafdeling zich terug tot achter het dorp Halen, om de spoorbaan nog te verdedigen. Nauwelijks hebben zij de spoorbaan bereikt, of reeds hebben de Duitsers het dorp doorgesneld en treden naar buiten. Maar nu opent de batterij op de Blokkenberg een moorddadig vuur. De vijandelijke macht ontplooit zich en een aanzienlijke Duitse macht dringt in stormpas en in slagorde de weg naar Diest op in de richting van Zelk. Aanvankelijk laat men hen Zelk naderen, tot plotseling wielrijders en lansiers zich met grote kracht op de aanvallers werpen en hen teruggedrijven tot in Halen.

De Duitsers blijven nieuwe versterkingen ontvangen en het zal hun gelukken noordwaarts hun aanvalslinie te verlengen. Daardoor worden de wielrijders aan de spoorbaan met een omtrekkende beweging bedreigd, zodat zij genoodzaakt zijn zich terug te trekken op "De IJzeren Winning".

Inmiddels wordt op het front Liebroek-Velpen verwoed gevochten door wielrijders en afgestegen ruiters. Een moorddadig vuur belet de Duitsers te naderen. Zo blijft de toestand een tijd lang stationair, tot de Duitsers gaan beproeven met cavalerieaanvallen door de Belgische linie te breken.

Plotseling komt een eskadron cavalerie opdagen tegenover de karabiniers. Het wordt opgevangen door een hevig geweervuur en weldra ratelen de Belgische mitrailleuses. De lansiers voeren op de flank een charge uit en na weinig minuten is het eskadron neergemaaid. Reeds hadden de karabiniers stelling genomen in loopgraven, doch plotseling, gebruik makend van het botsingsmoment met de eerste ruiters, daagt een nieuw eskadron op, dat eveneens wordt neergemaaid.

Als dit eskadron wordt neergemaaid is reeds het derde en tegelijkertijd het vierde verschenen. Het bereikt het zuidelijk frontdeel, dus rijdt het op de lansiers in. Dezen zijn tot de charge gereed en een bloedige strijd vangt aan, waarbij de lansiers de overhand houden. Doch nu vatten 36 kanonnen van de vijand hun taak op. Een goedgericht vuur dwingt tegen twee uur de afgematte Belgen tot wijken. Het front Velpen-Liebroek wijkt langzaam en bij de IJzeren Winning verliezen de Belgen terrein door het hevig mitrailleurvuur der Duitsers.

Plotseling komt echter versterking opdagen voor de Belgen, daar het 4^e en 24^e linieregiment (oude formatie) in aantocht zijn. Zij maakten deel uit van de IVe brigade, die zich 's ochtends te Sint-Margriete-Houtem ophield. Om 10 uur had die brigade het bevel tot de opmars ontvangen. Zij liet een bataljon te Hakendover en een compagnie als veldwacht te Oplinter, een te Geetbets en een te Budingen. Even na twee uur in de namiddag komt de eerste groep te Loksbergen aan en mengt zich onmiddellijk in het gevecht, om de ruiters af te lossen en de ruiterijreserves gelegenheid te geven een opstelling te formeren. De brigade beschikt ter plaatse dus over vier bataljons en een compagnie.

Zes compagnieën worden naar Velpen gedirigeerd om Halen te heroveren. Een bataljon volgt in de rechterflank als aanvalsdkking. Een ander bataljon rust op de IJzeren Winning aan. Drie compagnieën blijven in reserve. De batterijen der brigade gaan de rijdende artillerie ondersteunen.

De Belgische tegenaanval wordt met grote hevigheid ondernomen, doch mislukt aanvankelijk bij Velpen door de tegenstand der Duitse mitrailleurs. Het centrum breekt echter door tot de IJzeren Winning. De vierde brigade, niettegenstaande de mars van 23 kilometer, steunt prachtig de cavalerie en door het juiste vuren der artillerie wordt het opereren der infanterie krachtig in de hand gewerkt. Om vier uur krijgt de cavalerie der eerste brigade opdracht in de richting van de Blokkenberg en Liebroek de flank van de vijand te bestoken. Tegen vijf uur verzwakt de vijand zijn tegenstand en wijkt een half uur later bij de Gete.

Tegen het vallen van de avond was de vijand op Halen teruggeworpen.

De Belgen beschikten de gehele dag over 2100 ruiters, 410 wielrijders, 12 kanonnen, 12 mitrailleurs. De Duitsers telden zes regimenten cavalerie, 3000 man infanterie, 36 kanonnen en veel mitrailleurs.

De Belgische verliezen bedroegen 1100 doden, gewonden en vermisten, waaronder 22 officieren. Zij hebben 3000 Duitsers begraven.

4 mei 1915

Van de Limburgse grens.

Men schrijft ons:

Sedert enige dagen zijn de grenzen weer open en rijden de trams weer de grens over naar België en terug. Maar wie denkt, dat het verkeer geheel hersteld is, vergist zich. Wel zijn sedert 1 mei weer personen over de grens bij Moelingen gekomen, doch dit waren alleen Nederlanders. Belgen mogen er nog niet uit, en wie er uit gelaten wordt, krijgt voorlopig geen pas om terug te keren.

Hoe scherp het toezicht was en hoe streng men elk verkeer aan de grens wenste te beperken blijkt hieruit, dat gedurende de 14 dagen dat de grens gesloten was, alle bewoners uit de grenszone 's middags na drie uur niet meer uit hun huizen mochten komen, terwijl er na zeven uur 's avonds geen licht mocht branden. Geakkerd en op het veld gewerkt mocht er niet worden en waagde iemand het op het land bezig te zijn, dan werd hij door de uhlanen er uit gejaagd. Een persoon van aan de Nederlandse grens, die verlof had, zijn akker, die in België ligt, te bewerken, bevond zich daar ook op de bewuste 19^e april. Hij was 's morgens met zijn knapzak er op uitgetrokken, wist niets van de voorgenomen sluiting

en wilde 's middags naar zijn huis terugkeren, mocht echter niet de grens over en is al die tijd in Moelingen moeten blijven.

Voor de vele kleine handelaars, die met een pas voor grensverkeer, welke 14 dagen geldig was, in België handel dreven, is het nu gedaan. Die worden voorlopig niet afgegeven.

5 mei 1915

Van de Limburgs-Belgische grens.

Een zuidlimburger, die van een bezoek aan Luik is teruggekeerd, schrijft ons:

Is de overschrijding der grens van hier uit reeds moeilijk – verschillende posten onderzoeken de papieren en men wordt aan den lijve betast – de terugkeer naar Holland is nog lastiger. De “Passierschein”, nodig voor het verlaten van België, wordt –althans te Luik – niet aanstonds aan de belanghebbende afgegeven, daar die eerst bij het gouvernement moet worden aangevraagd. In de Pass-Centrale op de Place du Théâtre te Luik wordt de aanvrager, als bewijs van ontvangst der ingeleverde papieren, een papiertje ter hand gesteld met het opschrift: “Revenez le ... Mai 1915 ... Uhr.” Aan Belgen wordt te Luik thans volstrekt geen vertrek naar Nederland toegestaan. Bij de kassa las ik een aankondiging, volgens welke aan hen, die tot voldoening van de kosten der passen, goud in betaling geven, korting wordt toegestaan. Voor het gebouw staan allerlei rijtuigen, die de nu niet talrijke reizigers kunnen vervoeren naar de grens. Sommigen echter gaan per elektrische tram tot Vivegnis en nemen daar een gereedstaand voertuig naar Moelingen (de grens) of leggen de weg daarheen (ruim 2 uur) te voet af. Per persoon betaalt men voor een rijtuig van Vivegnis naar Moelingen of omgekeerd weinig minder dan 3 frank. Men rijdt dan door het

ongeschonden dorp Hermalle en over het zwaar geteisterde Visé, waar nu in de glooiende tuinen, tussen de uitgebrande huizen, waarvan het puin nog niet is weggeruimd, de kersen- en perenbomen prachtig bloeien.

In Luik was het druk. Ik zag er goed bezochte markten en een levendig vervoer van goederen in de volle hoofdstraten. Bij de Pont des Arches was men in schuiten bezig stukken steen op te halen uit het water van de Maas. Nog hangen aan de oostzijde, als in het begin van de oorlog, de tramrails van de bruggenstomp neer in de rivier. Maar op de kade, aan die kant, liggen honderden grote basaltstenen van het vernielde bouwwerk ordelijk opgestapeld.

In de auto's zaten, bijna zonder uitzondering, militairen. Vaak hadden ze een vlaggetje in de Duitse kleuren voorop. Behalve de vele militairen zag ik tal van spoorwegmannen in hun blauwe jassen en postbeambten met de bekende rode uitmonstering. De nieuwste publicatie is die van 2 mei; ze draagt de ondertekening van de kolonel von Soden en brengt verandering en verbetering in het sluitingsuur. Vooraan mogen alle koffiehuisen open blijven tot tien uur, de trams mogen rijden tot half elf, de mensen mogen op straat zijn tot elf uur. Alles Duitse tijd.

18 mei 1915

Men schrijft ons uit Maastricht:

Op een mooie meizondag, als wij gisteren hadden, merkt men pas hoe de oorlogstoestand ook zijn gezellige zijde heeft. Honderden en honderden wandelaars begaven zich gisteren van hier langs de hoofdweg en langs de binnenwegen in de richting van Kanne, dat na Moelingen voor Zuid-Limburg het belangrijkste punt is tot overschrijding van de door de Duitsers bewaakte Belgische grens.

Inderdaad is daar ook een en ander te zien. Door akker en weide loopt thans het stevig gespannen prikkeldraad. Over een afstand van misschien 200 meter staan 's nachts vijf (overdag drie) schildwachten. Men ziet er de acetyleentoestellen en reflectors, die in het duister over dit deel van het Jekerdal licht moeten werpen. De bewakingsdienst is nu blijkbaar geheel in orde. Men vraagt zich af hoe nog iemand zonder papieren over de grens naar ons Limburg komt. Hoogstens kan het door een list en die gelukt wel eens. Nog een dezer dagen kwam in Maastricht een 18-jarige jongeling aan, die uit Charleroi was gelopen naar onze grens en deze, terwijl twee Duitse soldaten – ze hadden hun geweer even weggezet – aan zijn nietswaardige papieren al hun aandacht schonken, was over gehold.

In de burgemeesterswoning te Kanne is nog steeds de hoofdwacht gevestigd. Op de zijmuur leest men (in net gevefde, zwarte letters): “Wache Cannes Landsturm Inf. Bat. Naumburg”. En op de kapel er vlak bij, in wiens oude grijze mergelsteen op die avond in augustus vele gaten zijn geschoten, staat: “Nach Maastricht ..., nach Eben ...” met pijltjes die de richting wijzen. Verderop in het dorp, waar vroeger zelden iemand Duits hoorde spreken, is te lezen; “Flaschenbier, Zigarren” enz. De neutrale weg tussen het dorp en het kasteel Canne is nu door prikkeldraad in twee ongelijke delen verdeeld. Op het bredere deel, dat Nederlands is, wemelde het gisteren van mensen, maar ook op het andere, zeer smalle deel was het vol. Merkwaardig was dat samenkomen van zoveel mensen van verschillende nationaliteit, door prikkeldraad gescheiden. Er was ook iets komisch in. Om van alles te genieten ging men langs de scheiding langzaam voort, men keek rond, men staarde, men zweeg ... gelijk men ook doet bij een bezoek aan Artis op een drukke zomerdag!

Voor de wacht zaten vele (oudere) soldaten. Anderen liepen langs het prikkeldraad heen en weer of waren met de Nederlanders in gesprek.

Zo vertelden Hannoveranen, niet zonder het besef van voor anderen interessant te zijn, van hun ervaring aan het front en van opgedane verwondingen. Zij vertoonden een door hen gedragen en op de vijand veroverd wapen of legden de historische betekenis uit van het woord Gibraltar op de rechtermouw van hun uniform. En zij vonden steeds een zeer belangstellend gehoor. Vele wandelaars gingen over de St. Pietersberg terug naar de stad, volop genietend van de terugblik op het schilderachtig dorp in het dal, met zijn kronkelende Jeker, zijn rijk bloeiende appelbomen en zijn (gelukkig) ongeschonden woonhuizen, waar nu de oorlogstoestand aan velen onschuldige afleiding bezorgt.

19 mei 1915

Men meldt ons uit Maastricht:

Te Kanne nabij Maastricht is gisteren in een der holen van de St. Pietersberg het lijk gevonden van een Duits landweerman, oud 47 jaar, die daar op post had gestaan. Zijn geweer en 5 patronen waren verdwenen. Na een onderzoek ter plaatse hoorden we, dat de landweerman door een smokkelaar met een browningrevolver is doodgeschoten en dat de smokkelaar door de berg vermoedelijk op Nederlands grondgebied is gevlucht. Morgen wordt de landweerman te Tongeren begraven.

Ook zijn er gisteren te Kanne 2 Belgen doodgeschoten en een gewond, die over de grens wilden.

3 juni 1915

Men schrijft ons van de Limburgs-Belgische grens:

Met de wandelingen naar de grenzen is het thans uit. Sedert ruim een week mogen de wandelaars zonder passen de Hollandse grenswachten niet voorbij.

Het schijnt, dat op pinksterzondag een troepje Belgen in het dorp Kanne voor de Duitse wacht de Brabançonne heeft gezongen. De Duitsers hebben zich daarover beklaagd en vandaar het nieuwe voorschrift.

6 juni 1915

Men schrijft ons van de Limburgs-Belgische grens:

Te Maaseik is gisteren de burgemeester, de heer J. Driessen, door de Duitsers gevangen genomen en per auto weggevoerd. De reden van deze gevangenneming is onbekend.

8 juni 1915

Elektrische geleidingen langs de Nederlands-Belgische grens.

Blijkens mededeling van het Duitse gezantschap zijn langs zekere gedeelten der Nederlands-Belgische grens elektrische leidingen aangebracht, waardoor van 7 juni af een elektrische stroom wordt geleid, ten gevolge waarvan het aanraken van die geleidingen ernstige ongelukken kan teweegbrengen.

De plaatsen, waar deze elektrische geleidingen zich bevinden, zijn door de Duitse militaire overheden op duidelijke, uit de verte goed waarneembare wijze aangegeven.

Van de Zeeuws-Vlaamse grens schrijft men:

De Duitse overheid is begonnen, langs de grens elektrische draden laten spannen. Met de personen, die gedeeltelijk in Holland en gedeeltelijk in België wonen, wordt overleg gepleegd, of ze wensen te vallen binnen dan wel buiten de draden. Ik woonde vrijdag toevallig een dergelijke bespreking bij. De Duitsers zijn in deze kwestie zeer gemoedelijk. Personen, die liever binnen Holland wonen, wordt dit toegestaan en de draad wordt dan ongeveer 5 meter van het huis gespannen, zodat het gedeelte, wat tot België behoort, nu ook tot Holland zal gerekend worden.

9 juni 1915

Men meldt ons van de Limburgs-Belgische grens dat de buurttreinen van en naar Maastricht blijven lopen volgens de dienstregeling en dat de grens alleen bij Moelingen en Lanaye gesloten is.

11 juni 1915

Schending van het volkenrecht, enz., door de Duitsers.

Van Belgische zijde.

Het, ons door het Belgische gezantschap te 's Gravenhage, verstrekte 15^e verslag van de officiële Belgische commissie van onderzoek naar de schending van de regels van het volkenrecht en van de oorlogswetten en –gebruiken, geeft een voortzetting van de opsomming in verschillende vorige verslagen, van gevallen, waarin het in België optredende Duitse leger bewoners van binnengevallen plaatsen of gevangen genomen soldaten noodzaakten aan de spits te marcheren.

Deze verfoeilijke handelwijzen – zegt het rapport – werden in alle delen van het land in praktijk gebracht.

De gevallen, in het verslag opgenoemd, en steunende op de verklaringen van officieren, onderofficieren, soldaten en geestelijken, zijn voorgevallen in de maanden augustus, september en oktober 1914.

Vervolgens wordt een groot gedeelte van het verslag gewijd aan de wijze waarop de Duitse troepen zich op de burgerbevolkingen hebben gewroken over hun misrekeningen en over de tegenstand die zij van de zijde van het Belgische leger hebben ontmoet.

Volgt een reeks van feiten, welke volgens de commissie van onderzoek de aandacht verdienen, omdat zij degelijk de samenhang aantonen tussen de militaire krijgsverrichtingen van de Belgische troepen en de moorden of verwoestingen bedreven door het Duitse leger.

Zo werd het dorp Boskapelle stelselmatig in brand gestoken door de Duitsers, na een gevecht tussen het 3^e regiment onbereden jagers en de Duitse troepen, welk gevecht voor laatstbedoelden zeer moorddadig was geweest. Brandkasten werden bij die gelegenheid opengebroken en geledigd.

Een andere verklaring betreft de ontmoeting op 30 augustus 1914 tussen een Belgische en een Duitse patrouille bij Zemst. Een Duitse soldaat werd gedood en zijn lijk bleef ter plaatse liggen. Enige uren later vond een Duits verkenningsdetachement van wielrijders het lijk en doodde, bij wijze van weerwraak, met bajonetsteken twee boeren, die juist de plek waar het lijk lag voorbijkwamen, waarna de dichtst nabijgelegen hoeve in brand werd gestoken, nadat de bewoners er uit gejaagd waren.

De 25^e september 1914 braken tien motorwielrijders van het Belgische leger de spoorrails van Bilzen naar Tongeren op. Twee uren later ontspoorde een trein met Duitse troepen. Tengevolge van die ontsporing fusilleerden de Duitsers 8 burgers en staken een gedeelte van het dorp in brand.

Majoor Melotte, die bij het begin van de veldtocht was gedetacheerd bij het Franse cavaleriekorps dat in België aan de krijgsverrichtingen deelnam, legt de volgende verklaring af, welke – volgens het rapport – de toestand zeer goed kenschetst:

“Ik heb in de loop der krijgsverrichtingen kunnen vaststellen, zowel op de rechter als op de linker Maasoever, dat de Duitse inval op grote afstand werd voorafgegaan door sterke patrouilles of verkenningsstochten door officieren. Verscheidene van hen werden krijgsgevangen gemaakt. Zij gaven zich overigens heel gemakkelijk over en soms zonder strijd, niets liever willende dan ermee te kunnen stoppen. Dit mag te meer bevreemding wekken, waar deze patrouilles uit uitgelezen elementen bestonden. Toch waren er dapperen onder deze patrouilleleiders, zoals luitenant von Braudenstein, van het gardekorps, die zich (te Massin-Luxemburg) niet overgaf, dan na drie man gedood te hebben en zelf tweemaal gewond te zijn geweest.

Ik resumeer: Verscheidene dezer ver vooruitgeworpen cavalerie-verkenningsdetachementen, keerden om de een of andere reden, niet meer in de Duitse linies terug. De Duitsers (daarvan ben ik sedert lang overtuigd) hebben die verdwijningen toegeschreven aan het optreden van de burgerbevolking. Vandaar maatregelen uit weerwraak, die zijn toe te schrijven hetzij aan wraakzucht, hetzij aan vrees.

Ik kan bevestigen dat de burgerbevolking zich strikt buiten het conflict heeft gehouden en dat de onhandigheid of het gebrek aan geestkracht der patrouillechefs, die door de Duitse legers vooruit gezonden waren, de enige oorzaken zijn geweest van hun ondergang.

Dan behandelt het rapport terug een aantal aanslagen tegen personen, deel uitmakend van het Belgisch leger; misbruiken van de witte vlag en van het embleem van het Rode Kruis, het niet ontzien van dat embleem; het fusillieren van gevangenen bij tientallen tegelijk, enz.

14 juni 1915

Spionnen – Van Duitse zijde.

Berlijn, 16 juni. Sedert het begin van de oorlog hadden onze vijanden een aantal spionnen aan het werk, die in het binnenland en in de door onze troepen bezette gebieden inlichtingen inwonen en aan bepaalde centrale adressen verstrekten. Het betreft hier een wijdvertakte organisatie, die in al haar onderdelen buitengewoon handig werkt. Reeds sedert lange tijd was het aan de Duitse overheid bekend, dat er in verscheidene Nederlandse steden spionnenorganisaties waren, waarvan de werkzaamheid vooral in België viel waar te nemen. Kortgeleden is het nu gelukt een organisatie, waarvan de hoofdzetel te Maastricht gevestigd was, te ontdekken en onschadelijk te maken. Niet minder dan 17 spionnen zijn er gevangen genomen en voor het gerecht gebracht. Er werd vastgesteld, dat deze spionnen van België uit aan hun hoofdman in Maastricht aanhoudend berichten over vervoer van troepen langs de Belgische spoorwegen toezonden. Zij gingen daarbij zo sluw tewerk, dat hun mededelingen in geheim schrift gesteld waren, dat

slechts met behulp van een sleutel leesbaar was. Het gerecht te Luik heeft over deze spionnen reeds vonnis gewezen. Elf beschuldigten zijn ter dood veroordeeld en dood geschoten: zes zijn er samen tot 77 jaar tuchthuis veroordeeld. Ten opzichte van drie van hen zal er nog over een verzoek om genade beslist worden.

22 juni 1915

Aan de Limburgs-Belgische grens.

Bij de grens te Smeermaas, drie kilometer ten noorden van Maastricht, heeft de burgemeester der Nederlandse gemeente Oud-Vroenhoven de waarschuwing geplaatst, dat de aanraking van een draad der grensscheiding tot de dood kan voeren.

1 juli 1915

Men schrijft ons:

Enige dagen geleden nam de Nieuwe Rotterdamse Courant een bericht over uit Eijsden aan het Huisgezin gezonden omtrent de aanleg van een tunnel "door de Sint Pietersberg" bij Loen, ten behoeve van een nieuwe spoorlijn Brussel-Aken. Het bericht scheen mij belangrijk genoeg om een onderzoek ter plaatse in te stellen en van een tocht door het Zuid-Limburgse grensgebied kan ik het volgende mededelen:

Inderdaad is een spoorlijn Brussel-Aken in aanleg, er wordt daaraan op verschillende plaatsen met kracht gewerkt. Zij gaat over Tongeren en oostwaarts daarvan door het dal van de Jeker (in België Geer genoemd), die bij Maastricht in de Maas komt. De lijn volgt dit dal tot Wonck, waar de tunnel moet aanvangen, die in het bericht aan het Huisgezin wordt bedoeld. Het is weliswaar niet

gebruikelijk dat de berichtgever haar met de naam van de noordelijke punt heeft aangeduid. Loen (zeg Loon, met Limburgse oo) is een buurt aan de voet van de steile oosthelling van de rug, in het Maasdal juist ten westen van Lixhe, uit het begin van de oorlog welbekend door de daar geslagen bruggen. De spoorbrug zal wat meer zuidelijk komen, tussen Lixhe en Visé.

Oostelijk van de Maas zal de lijn gaan over Berneau en Warsage, en in beide dorpen zijn de werkzaamheden in volle gang. Berneau ligt 1 ½ km bezuiden onze grens in het dal van de Belle, die vandaar langs het ongelukkige Moelingen stroomt.

Het diepe dal van deze beek zal in de kom van het dorp Berneau worden overbrugd door een ± 600 meter lang viaduct, waarvan men de peilers, van gewapend beton opgetrokken, reeds hoog boven de huizen ziet verrijzen.

Oostwaarts van Warsage zal het tracé gaan over Sint Pieters Voeren en Remersdaal, dus in het algemeen vrij zuiver oostwaarts, om waarschijnlijk bij Bleyberg, benoorden Belgisch Moresnet, aan te sluiten bij de lijn Verviers-Aken, die, naar bekend is, door een tunnel onder het “Vierlandenpunt” doorgaat.

5 juli 1915

Men meldt ons uit Maastricht:

De Belgisch-Limburgse grenzen zijn sedert zaterdag weer gesloten. Deze sluiting zal vermoedelijk tot woensdag duren. De bewoners in het grensgebied is aangezegd, emmers met water gereed te zetten.

4 augustus 1915

Men seint uit Budel aan de Meierjsche Courant:

Zojuist vernemen wij, dat een vrouw te Kaulille, die in een bootje met drie anderen bij de zogenaamde Kettingbrug de Kempense vaart wilde oversteken, door de Duitsers is doodgeschoten.

Nader wordt gemeld, dat een vrouw van 23 jaar en een man van 60 jaar zijn doodgeschoten, Zes anderen konden zich op Nederlands gebied redden. De vrouwen hadden niet minder dan 6000 brieven bij zich.

6 augustus 1915

De Meierijsche Courant deelt mede, dat de bij Budel gedode man een Belgisch ingenieur is, die zijn zoon aan het front had opgezocht. De doodgeschoten vrouw keerde weer van een bezoek aan haar man, een Belgisch soldaat. Zij behoort blijkbaar tot de deftige stand. Er is nog één gewonde en één vermiste.

8 augustus 1915

De burgemeester van de gemeente Thorn heeft met de Duitse overheid in België een overeenkomst weten te treffen, waarbij is toegestaan, dat de Nederlandse pachters van het Vijverbroek bij Kessenich op Duits gebied daar ongehinderd hun landerijen kunnen bewerken; de vruchten maaien en binnenhalen, mits voorzien van een door het gemeentebestuur af te geven pas.

De prikkeldraadversperring is er thans door de Duitsers afgebroken en ruim 500 meter in de richting Kessenich verplaatst.

Ter controle is aan de Duitse autoriteiten een lijst ingeleverd moeten worden met de namen van de pachters van het Vijverbroek.

10 augustus 1915

Bij de grensplaats Bocholt heeft de Duitse politie zes Hollandse arbeiders aangehouden, die koper naar Holland wilden smokkelen, dat hun ter hand was gesteld door mensen, die hun koper niet in beslag wilden laten nemen.

11 augustus 1915

Een pechvogel. In de Belgische grensgemeente Lozen is eergisteren door de Duitse militairen een ontsnapte krijgsgevangen Rus aangehouden. Deze was achter het Duitse front, waar hij werkzaam was, weten te ontvluchten. Hij had België doorgezworven en kwam zodoende bij Stramproy op Nederlands gebied. Vandaar heeft hij een verkeerde richting genomen, waardoor hij weer in België uitkwam. Geheel uitgeput kwam hij in een boerderij te Lozen aan; zijn kleren – hij had drie broeken over elkaar aan – waren zeer gehavend; hij liep blootsvoets.

Uit angst stelden de inwoners van Lozen de Duitse militairen in kennis met de aanwezigheid van de man, die daarop weer werd gearresteerd.

26 augustus 1915

Het Duitse bestuur in België heeft besloten, het spoor- en tramwegaan materiaal, dat voor het Duitse leger in België niet dienstbaar is, naar Rusland te zenden. Deze maatregel zou zich ook uitstrekken tot het materiaal van de tramlijn Weert-Maaseik op Belgisch gebied. Reeds waren orders gegeven deze lijn daar op te breken. Aangezien deze lijn een internationale is, waarin de Nederlandse gemeenten Stramproy en Weert ook deel hebben, trachtte het Nederlandse beheer de Duitse overheid van haar voorgenomen plan af te houden, doch zonder gevolg.

De burgemeester van Weert, mr. W. F. W. Kolkman, commissaris van de tram Weert-Maaseik, begaf zich in verband hiermee naar 's Gravenhage, ten einde te verkrijgen, dat onze regering bij haar gezant te Berlijn de nodige stappen zou doen tot bevordering van de belangen van deze tramlijn.

Gisteren rees heeft mr. Kolkman van onze regering bericht ontvangen, dat de tramlijn Weert-Maaseik intact zal blijven.

4 september 1915

De Hollandse grenswacht onder Wolder heeft zich gisterennacht verplicht gezien te vuren op een persoon, die bij een poging om de grens te overschrijden geen gevolg gaf aan haar aanroepen. De man werd door een kogel in het achterhoofd getroffen. Gistermorgen naar Calvariënberg te Maastricht vervoerd, is hij daar spoedig overleden. Het blijkt te zijn de 38-jarige Arm. St., uit Riemst (België); hij had een kleine hoeveelheid spek over de grens willen brengen.

5 september 1915

Men meldt ons uit Roermond:

De tramlijn Kessenich-Maaseik is thans door de Duitsers geheel opgebroken.

Schroeven en bouten der lijn werden doorgekapt, de rails en dwarsliggers op gereedstaande wagens geladen en weggevoerd. De wissels en andere boogstukken, zelfs de nagels werden eveneens meegenomen. De aarden baan is weer aangevuld met grond en kiezel en met de weg gelijk gemaakt. De dorpen langs de grens zijn thans van alle communicatie met de grotere plaatsen verstoken. Passen voor wielrijders worden niet meer verstrekt.

6 september 1915

Men meldt ons:

In verband met de opgravingen van buskruit op het stationsplein te Hamont zijn aldaar, zoals wij bericht hebben, vier personen door de Duitse overheid gevangen genomen. Deze zijn gisteren, naar de Meierijsche Courant meldt, ter plaats in verhoor genomen. Ofschoon men beweert, dat zij zijn vrijgesproken, zijn zij allen toch weer meegenomen naar Maaseik.

Dezelfde krant meldt, dat gisteren (zaterdag) alle paardenhouders van de kantons Bree en Achel hun paarden en pony's te Achel moesten brengen, opdat daaruit door de Duitsers keuze kon worden gedaan. De onteigende paarden werden geschat, met een bon betaald, waarop men te Maaseik het geld kon gaan in ontvangst nemen.

Te Bocholt wordt alle donderdagen veemarkt gehouden aan de draadversperring. Aan deze kant staat de verkoper, aan de andere kant de koper. Is de koop gesloten, dan wordt het verkochte vee door een Duits soldaat aan de nieuwe eigenaar overhandigd.

Naar men meldt, zouden de Duitse wachtposten het klooster der Trappisten binnen korte tijd gaan verlaten en hun wachtpost verplaatsen tot nabij de hooischoor langs de weg van het klooster naar het station. Tevens zal dan van de richting Beverbeek naar de hooischoor een draadversperring worden aangebracht, zodat het klooster en de goederen aan de Hollandse zijde blijven.

Met vreugde zal iedereen vernemen, dat de fraaie abdij dan eerlang haar rechtmatige bewoners weer zal huisvesten.

7 september 1915

Naar aanleiding van het bericht over de stoomtramweg Maaseik-Weert in een van onze laatste nummers, deelt men ons van Duitse zijde het volgende mede:

De Duitse overheid had besloten, de tramlijn Hasselt-Herk de Stad op te breken. Daar deze lijn veel belangrijker is dan de lijn Maaseik-Molenbeersel, heeft daarop het bestuur der tramlijnen aan de bevoegde overheid voorgesteld, de tweede lijn op te breken in plaats van de eerste. Dit werd door de Duitse overheid toegestaan. Later echter hoorde het Duitse bestuur, dat de raad van beheer van de lijn Maaseik-Molenbeersel-Weert bestaat uit Belgen en Hollanders, en dat de gemeenten Weert en Stramproy bij deze tramlijn groot belang hebben. Om die redenen zag de Duitse overheid toen af van haar tweede besluit, en bestemde zij de lijn Maaseik-Kessenich om op te breken. Dit besluit werd genomen, omdat deze lijn voor het verkeer van geringe betekenis is. De directie van de lijn Maaseik-Weert is reeds van dit besluit op de hoogte gebracht in de voormiddag van dinsdag de 23^e augustus, dus alvorens de Nederlandse regering in deze aangelegenheid stappen kon hebben gedaan.

10 september 1915

De Meierijische Courant deelt mede, dat de aangehoudenen in de bekende kruitzak te Hamont gisteren definitief zijn vrijgesproken.

Op bevel der Duitse overheid werd heden het verblijf ontzegd in het klooster der Ursulinen aan een aantal ambtenaren in Belgische staatsdienst.

Te Hamont zijn gisteren een 150-tal Duitse kurassiers gedetacheerd.

19 september 1915

Men schrijft ons uit Maastricht:

Het verkeer tussen de Belgische grensgemeenten en deze stad, dat voor korte tijd nog druk was, zodat de vrouwen, maar ook alleen de vrouwen hun inkopen mochten komen doen of enkele producten naar de markt brengen, is thans gedaan of tenminste nagenoeg.

Willen uit de buurt van Kanne vrouwen de grens over, dan moeten zij een borgstelling storten, die afwisselt naargelang van het bedrag, dat zij bij zich hebben. Bij de hogere standen bedraagt dit tot 2000 frank, welke som verbeurd verklaard wordt, als de reizigster niet binnen de vastgestelde termijn terug is.

Vele behoeftige mensen uit de buurt van Lanaken en Neerharen, waar men grote dennenbossen vindt, mogen daar met vergunning van de eigenaar in de zomer bosbessen plukken, in het najaar denappels verzamelen en hout sprokkelen, en van heide bezems binden, allemaal producten, die zij naar Maastricht brachten en die hun een schamel stukje brood opleverden.

Nu mogen, behalve de werklieden, die op hun werkboekjes, door de bazen in de stad getekend en op politiebureau en stadhuis gestempeld, passen krijgen, de vrouwen slechts 3 maal per maand naar de stad, wat op hun passen vermeld staat. Voor die mensen is dat een grote tegenvaller. Ook worden in de streek van Veldwezelt, Montenaken, Vroenhoven, enz., veel aardappelen geteeld, welke hier in de stad voor de beste soorten gelden. De provisieaardappelen worden dan ook geregeld uit die Belgische

grensplaatsen betrokken. Daar nu echter geen vruchten, dus ook geen aardappelen, uitgevoerd mogen worden, is dit voor de boeren een grote schadepost en voor de huisvrouwen, die hun vaste leveranciers hadden, een heel ongerief.